

У формі №5 «Примітки до річної фінансової звітності» дебіторська заборгованість відображається в ІХ розділі. В рядку 940 «Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги», в 950 рядку – «Інша поточна дебіторська заборгованість».

Отже, дебіторську заборгованість висвітлюють в усіх формах звітності. В балансі залишки по статтях дебіторської заборгованості відображають в залежності від терміну погашення (в межах року чи більше) за різними статтями. Нарахування резерву сумнівних боргів відображають у складі статті «Інші операційні витрати» звіту форми №2 «Звіт про фінансові результати». Зміни в розмірах поточної дебіторської заборгованості подають у Звіті про рух грошових коштів підприємства. У формі №5 «Примітки до фінансової річної звітності» вона показана в ІХ розділі.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»; затв. наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. №87.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс» затв. наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. N 87.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати» затв. наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. N 87.
4. Лазаренко Д.О., Майданевич П.М. Забезпечення інформативності облікових даних в процесі прийняття управлінських рішень / Д.Лазаренко. – Слов'янськ, 2008. – 246 с.

Сергій Лозовицький, к.е.н., доцент

Львівська комерційна академія

Дмитро Лозовицький, к.е.н., доцент

Львівський державний університет внутрішніх справ

м. Львів, Україна

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНА ІНФОРМАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Україна стала членом Світової організації торгівлі. Тенденції і закономірності розвитку світових ринків і їх вплив на розвиток економіки України стали фактором, який повинні враховувати всі підприємства, що прагнуть забезпечити успішність своєї діяльності. В останнє десятиріччя ХХ і перше десятиріччя ХХІ століття суттєво змінились умови ведення бі-

знесу, в першу чергу це позначилось на суттєвій зміні умов конкуренції. Якщо для ХХ століття ринкове середовище, як правило, характеризувалось як «риннок продавців», то у ХХІ столітті для ринкового середовища більш характерним є характер ринку, який можна назвати «ринком покупців». Для такого ринку характерною рисою є динамічна зміна умов конкуренції, застосування нового стратегічного мислення, яке все більше пов'язується з глобалізацією бізнесу і з переходом до нової моделі економічного зростання. Як відзначають провідні іноземні і вітчизняні вчені-економісти, успішну діяльність будуть здійснювати ті підприємства, які зможуть ефективно управляти інноваціями, зможуть використовувати гнучкі форми організації, різні комбінації ресурсів, гнучкі стратегії.

На сучасному етапі розвитку управління облік розглядають як одну з функцій управління. Відмінності в моделях бухгалтерського обліку обумовлюють основні підходи, що використовуються у рамках кожної з них до формування облікової інформації для ухвалення рішень. Реформування фінансового обліку в Україні з орієнтацією на МСФЗ зумовило необхідність значних змін процесу формування фінансової інформації. В Україні господарський облік наближається до англо-американської системи. Витіснення традиційного фінансового обліку вимагає від бухгалтерів нового мислення. Якщо упродовж багатьох років бухгалтер повинен був ідентифікувати факти господарського життя з відповідною кореспонденцією, заданою Планом рахунків, то зараз від бухгалтера вимагається вміння надавати інформацію, корисну для ухвалення економічно виправданих рішень. Орієнтація на міжнародні стандарти фінансової звітності вимагає формування звітності для інвесторів, а також надання інформації корисної для ухвалення тактичних і стратегічних рішень. Орієнтація на МСФЗ передбачає зміну характеру роботи бухгалтера. Бухгалтер повинен володіти даними не лише про те, що було, але і про те, що очікується в перспективі.

Стратегічні рішення – це рішення, спрямовані на досягнення фірмою успіху шляхом реалізації своїх цілей з урахуванням чинників зовнішнього середовища. Усі стратегічні рішення приймаються на основі інформації, що формується у стратегічному обліку.

На наш погляд, стратегічний облік можна визначити як процес інформаційного забезпечення дій менеджменту, спрямованих на досягнення стратегічних цілей підприємства.

Стратегічний облік включає: стратегічний облік власності, витрат, прибутку, грошових потоків. Кожна область стратегічного обліку служить базою для проведення стратегічного аналізу. Тому обліково-аналітичне забезпечення стратегічних рішень – це єдність стратегічного обліку і стратегічного аналізу.

Незважаючи на велику увагу, яку привернув до себе стратегічний облік, досі всебічної концептуальної основи, на якій він будується, немає. Стратегічний облік – нова сфера, тому його межі строго не визначені.

У зв'язку з цим стратегічний облік користується великою кількістю концепцій і моделей, використання яких розширює його рамки, а обліково-аналітичне забезпечення ухвалення стратегічних рішень стає якіснішим.

Традиційною моделлю управління, за допомогою якої сьогодні здійснюється управління більшістю великих компаній у світі є бюджетне управління.

Спочатку функція бюджетів полягала в тому, щоб орієнтувати свідомість керівників на захист засобів акціонерів і гарантувати, що менеджери турбуються про контроль витрат. Однак з часом менеджери почали використовувати бюджети переважно як засіб контролю, щоб "управляти за допомогою цифр". Вони перетворили бюджети в угоди із заданими результатами діяльності, які змушують менеджерів усіх рівнів відповідати за досягнення визначених фінансових результатів, навіть якщо багато із змінних, що визначають ці результати, їм не підконтрольні. Тому сьогодні ця система не задовольняє усі потреби менеджерів, оскільки процес бюджетування став занадто довгим, дорогим і додає мало корисного.

Як відзначали Нортон і Каплан, багато організацій відійшли від моделі централізованого управління і контролю та розпочали застосовувати відкриті інформаційні системи та наділяти повноваженнями безпосередніх виконавців. Економісти Хоуп Джерімі і Фрейзер Робін розробили нову концепцію управління за рамками бюджету, яка долає багато обмежень традиційного бюджетування. Це система, що переглядає традиційні підходи заради підвищення ефективності бізнесу. За останні десять років з'явився великий вибір інструментів, розроблених безпосередньо для усунення обмежень та недоліків бюджетного управління, поліпшення якості обліково-аналітичного забезпечення ухвалення стратегічних рішень. Основою цих інструментів є філософія відходу від традиційних бюджетних моделей і використання принципів адаптації і розподілу повноважень.

До таких сучасних інструментів можна віднести:

1. Моделі акціонерної вартості (економічної доданої вартість (EVA), управління на основі вартості (VBM), модель дисконтованих грошових потоків (DCF)), які дозволяють менеджерам приймати рішення, спрямовані на створення вартості, що перевищує витрати на капітал. Ці моделі розглядають кожен бізнес як портфель активів, продуктів і сегментів ринку. Ці моделі орієнтовані на горизонтальне управління, на з'ясування того, які саме ринки, канали продажу і види продукції дають допустиму віддачу.

2. Моделі еталонного порівняльного аналізу приводять цільові завдання у відповідність із зовнішнім і внутрішнім передовим досвідом, по-

рівнянням того, як інші організації виконують ті ж самі дії або процеси. Ці організації можуть бути як зовнішніми, так і внутрішніми підрозділами фірми, і можуть бути вибрані, виходячи з того що вони володіють високою ефективністю в області порівнюваного процесу або результату.

3. Збалансована система показників дозволяє орієнтувати на стратегічні цілі як всіх працівників так і всі підрозділи організації за допомогою набору причинно-наслідкових зв'язків – "стратегічних карт". Ця система задає стратегічні рамки для ухвалення рішень на місцях і надає ключові показники ефективності, які говорять менеджерам про досягнення стратегічних цілей.

4. Процесно-орієнтоване управління дозволяє менеджерам краще зрозуміти те, які дії додають вартість до продуктів і клієнтів. Вони особливо корисні для того, щоб допомогти менеджерам при визначенні витрат, які не додають вартість, і для оцінки ресурсів, які потрібні для підтримки майбутніх обмежень у виробничих потужностях.

5. Моделі управління взаєминами з клієнтами дозволяють чіткіше визначити, що саме потрібне людям для того, щоб не лише задовольняти клієнтів, але і вибудовувати їх лояльність і прибутковість. Масштаби впровадження систем управління взаєминами з клієнтами останніми роками значно зросли.

6. Інформаційні системи масштабу підприємства забезпечують доступ для кожного працівника до необхідної йому інформації тоді, коли вона йому потрібна.

Прибічники інструментів управління і інформаційних систем стверджують, що потенційно сильні результати можуть бути досягнуті, якщо їх впроваджують правильно. Це означає, що інструменти управління і інформаційні системи працюватимуть у тому випадку, коли особи, що приймають рішення, мають в розпорядженні свободу і здатність діяти на основі наданої інформації. На практиці не завжди дія цих інструментів забезпечує досягнення своїх цілей. У першу чергу це викликано тим, що хоча усі ці інструменти впроваджувалися для того, щоб усунути недоліки традиційної моделі управління, однак процеси, які спричинили виникнення цих недоліків, залишилися не змінними.

Головна проблема полягає в тому, що модель управління, яка сьогодні використовується у більшості організацій, не призначена для тієї роботи, для якої її застосовують. Вона розроблена, щоб дати можливість керівникам планувати і контролювати їх організації з центру. Можливість підрозділів організації сфокусуватися на створенні цінності для клієнтів і акціонерів є обмежена. Збалансована система показників забезпечила стратегічну основу, щоб допомогти здолати деякі з цих проблем.

Однак, наявність цієї проблеми не означає необхідність відмови від бюджетного управління як такого. Зокрема, економісти Джеймс Брімсон і Джон Антос запропонували методологію процесно-орієнтованого бюджетного управління, суть якої полягає в тому, що бюджети розробляються на основі видів діяльності і процесів та їх зв'язку з стратегічними цілями підприємства. Вони пропонують доповнити процесно-орієнтоване бюджетне управління методом калькулювання витрат на основі особливостей продукції та послуг. Аналіз особливостей дає змогу порівняти наскільки співпадають можливості організації з її стратегічними цілями.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку економіки для забезпечення успішної діяльності і виживання підприємства необхідне гнучке пристосування до умов конкурентного ринкового середовища, що вимагає створення адекватного обліково-аналітичного забезпечення ухвалення стратегічних рішень на основі системного підходу та використання нових адекватних обліково – аналітичних моделей та інструментів, що вимагає розробки методики їх застосування на вітчизняних підприємствах з урахуванням галузевих особливостей їх діяльності.

Література:

1. Кид У. Стратегический управленческий учет [Пер. с англ.] / У. Кид. – М.: ЗАО "Олимп-бизнес". – 2002.
2. Джерими Х, Фрейзер Р. Бюджетирование, каким мы его не знаем. Управление за рамками бюджетов [Пер. с англ.] / Х. Джерими, Р. Фрейзер – М.: ТОВ "Вершина". – 2005.
3. Брімсон Д., Антос Д. Процессно-ориентированное бюджетирование / Д. Брімсон, Д. Антос. – Москва : Вершина. – 2007.

*Роман Мачуга, к.е.н., доцент
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна*

ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА ЯКОСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В ОБЛІКУ

Основний масив економічної інформації, яка необхідна суб'єктам господарювання для адекватного управління своєю діяльністю, продукується системою бухгалтерського обліку. В умовах ринкових відносин вона має бути максимально зорієнтованою на забезпечення потреб управлінського персоналу. Для досягнення оптимальної оперативності, точності та якості інформації, яку отримують з допомогою бухгалтерського обліку, суб'єкти господарювання використовують різні інформаційні системи.